

Можна стверджувати, що підвищення довіри до правоохоронних органів відбувається через дотримання та захист прав і свобод людини, гуманності та справедливості під час проведення процесуального інтерв'ю.

Важливо, щоб правоохоронні органи дотримувалися міжнародних стандартів та національного законодавства, які гарантують права та гідність всіх осіб, які допитуються під час кримінального провадження.

Список використаних джерел

1. Не зізнання, а докази – іноземні експерти про механізм процесуального інтерв'ю. URL: http://www.irf.ua/allevents/news/investigative_interviewing.

2. Стандарти процесуального інтерв'ю. Белоусов Ю., Орлеан А., Філоненко Т., Рокунь С., Іванов О., Діба О., Усіков В., Кабаєв В., Єршов П., Риковцев О., Яворська В., Васильчук В.; за заг. ред. Рокунь С., Філоненко Т., Белоусов Ю., Яворська В. Дніпро: Середняк Т. К., 2022. 182 с.

Юсунов Володимир Васильович,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології навчально-наукового інституту № 2 Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

РОЗВИТОК НАУКОВИХ ІДЕЙ ПРОФЕСОРА Ю. І. АЗАРОВА, ЗАКЛАДЕНИХ У КАНДИДАТСЬКІЙ ДИСЕРТАЦІЇ, У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ КАФЕДРИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Професор Азаров Юрій Іванович був відомим науковцем, досвідченим педагогом, мав значний стаж практичної роботи, і взагалі неординарною людиною.

У 1984–1987 рр. Юрій Іванович навчався в ад'юнктурі на кафедрі кримінального процесу Київської вищої школи МВС. Науковим керівником по кандидатській дисертації було призначено професора кафедри, доктора юридичних наук, професора А. Я. Дубинського. 25 листопада 1987 року ад'юнкт Азаров Ю. І. захистив дисертацію на тему «Доказування слідчим обставин, що характеризують особу обвинуваченого». Захист відбувся на засіданні спеціалізованої вченої ради К 052.05.01 КВШ МВС. Опонували

дисертацію доктор юридичних наук, професор М. М. Михеєнко і кандидат юридичних наук, доцент В. П. Божьєв.

На захист було винесено такі головні положення щодо доказування слідчим обставин, які характеризують особу обвинуваченого:

визначено місце обставин, що характеризують особу обвинуваченого, у структурі предмета доказування та виокремлено їх зв'язки з іншими елементами, що підлягають доказуванню;

запропоновано нову класифікацію обставин, що характеризують особу обвинуваченого;

уточнено обсяг та зміст даних, що характеризують особу, яка притягується до кримінальної відповідальності;

визначено систему обставин, що підлягають доказуванню у справах окремих категорій осіб, що притягуються як обвинувачувані: неповнолітніх, осіб, які мають фізичні або психічні вади, осіб, які підлягають визнанню особливо небезпечними рецидивістами;

проаналізовано способи доказування обставин, що характеризують особу обвинуваченого;

вироблено вимоги щодо послідовного відображення даних про особу, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, у процесуальних документах попереднього розслідування;

внесено пропозицію щодо доповнення ст. 15 Основ (ст. 64 КПК) пунктом, що розкриває зміст обставин, які характеризують особу обвинуваченого;

запропоновано закріпити у законі правило, згідно з яким захисник повинен допускатися до участі у справі про злочини осіб, які мають фізичні або психічні вади незалежно від їхньої здатності самостійно реалізовувати своє право на захист з моменту пред'явлення обвинувачення таким особам, а у випадках застосування щодо них запобіжного заходу у виді взяття під варту – з цього моменту;

у роботі дано оригінальне визначення поняття фізичних та психічних вад та запропоновано закріпити його у чинному кримінально-процесуальному законодавстві [1, с. 7–8].

Окремі положення кандидатської дисертації Ю. І. Азарова висвітлювали концептуальні категорії кримінального процесу. А саме, предмет доказування у кримінальній справі – це сукупність обставин і фактів, що мають суттєве значення для правильного вирішення справи, які встановлюються шляхом доказування в порядку та формах, визначених кримінально-процесуальним законом.

В окремому розділі дисертації Юрій Іванович дослідив обсяг відомостей, які характеризують особу деяких категорій обвинувачених. Зокрема, мова йде про неповнолітніх; осіб, які мають фізичні або психічні вади; осіб, які підлягали визнанню судом особливо небезпечними рецидивістами. Важливими, як на той час, видаються положення про необхідність обов'язкової участі захисника з моменту пред'явлення обвинувачення особам, які мають фізичні або психічні вади, незалежно від того чи можуть вони самостійно

здійснювати свій захист; а також якщо цим особам обирають запобіжний захід у виді тримання під вартою.

У розділі 3 дисертант розглянув питання кримінально-процесуального доказування. Зокрема, доказування у кримінальному процесі потлумачено як складну систему, якій притаманні єдність та цілісність, що виявляються у внутрішніх структурних зв'язках і відносинах, це є «сплав» практичних дій і розумової діяльності учасників кримінального процесу (тут підтримано думку Михайла Макаровича Михеєнка).

На підставі комплексного дослідження були запропоновані зміни у кримінальне процесуальне законодавство того часу.

Ці та інші наукові ідеї і рекомендації з удосконалення кримінальної процесуальної діяльності професор Ю. І. Азаров висвітлював у виданнях, одноособових: «Деятельность следователя органов внутренних дел по доказыванию обстоятельств, характеризующих личность обвиняемого: учеб. пособие», Київ, 1991 [2]; та у співавторстві: «Доказування на досудових стадіях кримінального процесу: навч. посібник», Київ, 2008; «Кримінально-процесуальне право України: навч. посібник», Київ, 2008; «Початок досудового розслідування у кримінальному провадженні: навч. посібник», Київ, 2016; «Доказування обставин, які характеризують особу обвинуваченого (підозрюваного), у кримінальному провадженні: монографія», Київ, 2017; «Діяльність адвоката в стадії досудового розслідування: монографія», Київ, 2018 й ін.

Слід зазначити, що Ю. І. Азаров працював в Національній академії внутрішніх справ на науково-педагогічних та керівних посадах [3]. Зокрема, був викладачем кафедри кримінального процесу, заступником начальника, начальником факультету заочного навчання і слідчо-криміналістичного факультету; працював начальником юридичного факультету Київського інституту внутрішніх справ МВС України. Після звільнення на пенсію за вислугою років, у подальшому, очолював кафедру кримінального процесу та криміналістики КІВС МВС, а з 2009 року й до останнього дня свого життя – професор кафедри кримінального процесу НАВС.

У 1994 році Ю. І. Азарову присвоєно вчене звання «доцент», вчене звання «професора» – у 2015 році.

Значний досвід науково-педагогічної роботи в Національній академії внутрішніх справ, при якому розкрилися таланти вченого і педагога у якісній підготовці нової генерації правоохоронців і правників був належно оцінений керівництвом держави і Національної академії, зокрема, Юрію Івановичу присвоєно почесне звання «Заслужений юрист України» і «Заслужений педагог Національної академії внутрішніх справ».

Наукові ідеї професора Ю. І. Азарова продовжували у своїх кандидатських дисертаціях його учні (наукова школа містить 10 кандидатів юридичних наук). Зокрема, особливості доказування на

стадії порушення кримінальної справи дослідив Калатур М. В. (2009); кримінально-процесуальні гарантії права потерпілого на відшкодування шкоди, завданої злочинцем – Остапенко С. І. (2010); у 2012 році Бегма А. П. захистив кандидатську дисертацію на тему «Прокурор як суб'єкт процесуальної діяльності»; у наступному році: Нарійчук О. Д. – «Показання обвинуваченого як джерело доказів»; Котова А. А. – «Інститут понять у кримінальному провадженні України»; Шкелебей В. А. – «Процесуальні засади звільнення особи від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям та примиренням винного з потерпілим». Проблеми початку досудового розслідування у кримінальному провадженні розкрила у кандидатській дисертації Вакулік О. А. (2015); доказування обставин, які характеризують особу обвинуваченого (підозрюваного), у кримінальному провадженні – Кастарнов Д. Б. (2016); діяльність адвоката в стадії досудового розслідування – Дубівка І. В. (2017) і у 2019 році під науковим керівництвом Ю. І. Азарова Шелякін О. С. захистив дисертацію на тему «Домашній арешт у кримінальному провадженні» [4].

Отже, розвитком започаткованих наукових ідей професора Ю. І. Азарова можна вважати окремі наукові роботи різного виду, виконані на кафедрі кримінального процесу НАВС після 1987 р., предметом дослідження яких було:

доказування обставин, що характеризують особу обвинуваченого;

доказування, що здійснюється під час розслідування кримінальних правопорушень і суспільно небезпечних дій, вчинених неповнолітніми; особами, які мають фізичні або психічні вади; рецидиву кримінальних правопорушень;

захисна діяльність у кримінальному провадженні.

На жаль, раптова смерть «обірвала» життя Юрія Івановича на 72 році. Залишились незакінченими справи, у тому числі й щодо затверджених тем дисертацій і розпочатих досліджень під керівництвом Ю. І. Азарова: «Процесуальні та організаційні засади зупинення і закінчення дізнання» (Романченко В. А.); «Кримінально-процесуальне доказування як реалізація функції обвинувачення на досудовому слідстві (за матеріалами слідчої практики)» (Чорницький О. В.); «Виклик і привід як заходи забезпечення кримінального провадження» (Нетупський Г. Р.); «Зловживання підозрюваним, обвинуваченим, засудженим правом на захист» (Кіреєв Р. В.); «Правові та організаційні засади виконання міжнародних клопотань щодо надання правової допомоги у кримінальних справах на території України» (Стринатко Ю. Д.); «Забезпечення безпеки свідків та потерпілих у справах про умисні вбивства» (Майоров Ю. В.).

Ім'я професора Юрія Івановича Азарова назавжди вписано в Літопис Національної академії внутрішніх справ з високим визнанням серед викладачів і науковців, курсантів і студентів, аспірантів і докторантів, а також випускників-патріотів України.

Список використаних джерел

1. Азаров Ю. И. Доказывание следователем обстоятельств, характеризующих личность обвиняемого : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09. Киев, 1987. 21 с.

2. Азаров Ю. И. Деятельность следователя органов внутренних дел по доказыванию обстоятельств, характеризующих личность обвиняемого : учеб. пособие ; отв. ред. А. Я. Дубинский. Киев, 1991. 80 с.

3. Кафедра кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ / за заг. ред. Коваленка В. В. Київ: Вид-во ЛОГОС Україна, 2013. 168 с.

4. Кафедра кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ / уряд. О. Ю. Хабло, М. Й. Кулик, Д. П. Письменний. Київ: Інтерсервіс, 2023. 118 с.

Юсунова Катерина Олександрівна,
викладач кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ,
доктор філософії в галузі права;
Прібиткова Наталія Олександрівна,
науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії з проблем наукового
забезпечення правоохоронної діяльності
та якості підготовки кадрів Харківського
національного університету внутрішніх
справ

УМОВНО-ДОСТРОКОВЕ ЗВІЛЬНЕННЯ ЗАСУДЖЕНИХ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПОПОВНЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

24 лютого 2022 року російська федерація розпочала широкомасштабне вторгнення в Україну по всій довжині спільного кордону, від Луганська до Чернігова, а також з території Республіки Білорусь та АР Крим. Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 затвердженим Верховною Радою України (Закон України № 2102-ХІ від 24.02.2022) в Україні введено військовий стан, який діє до цього часу.

Внаслідок військових дій третій рік поспіль знищується інфраструктура України, наносяться ракетні та бомбові удари по військових та цивільних об'єктах, відбувається окупація частин території нашої держави, знищуються населені пункти та гинуть люди, в тому числі цивільне населення. Ми щодня є свідками терористичної та загарбницької війни.

Українські військові щодня дають гідну відсіч російському агресору. Захищають та активно допомагають місцевому населенню тимчасово окупованих територій.